

“La incapacitat per fer res ha estat el meu trauma”

Luis Rojas Marcos (Sevilla, 1943) va ser director del servei de sanitat pública de Nova York de 1995 al 2002. Actualment és professor de psiquiatria a la New York University i membre de l'Acadèmia de Medicina d'aquesta ciutat. Ha escrit el llibre 'Más allá del 11 de septiembre. La superación del trauma'. Al llarg d'aquesta entrevista explica quines són, encara ara, les conseqüències psicològiques que pateixen els novaiorquesos.

On era vostè, i com el va viure, l'atac terrorista a les Torres Bessones?

—En aquell moment, jo era el director del sistema de Sanitat i d'Hospitals Públics de Nova York. Quan va xocar el primer avió, el de la torre nord, jo estava en una reunió a un quilòmetre del World Trade Center. La meua secretària em va avisar que havia d'anar urgentment al Centre de Control d'Emergències, que es trobava precisament al WTC. La meua intenció era pujar al pis 23 de l'edifici 7, però ja no em van deixar entrar-hi perquè quan hi vaig arribar l'estaven evacuant. Un altre avió s'havia estavellat a la torre sud.

—Què va fer, aleshores?

—Vaig trobar el delegat del servei de bombers, Thomas von Essen. Vam decidir que mentre esperàvem que arribés l'alcalde, Rudolph Giuliani, i el cap de policia, Bernard Kerik, aniríem davant de les torres on s'havia improvisat el centre d'operacions dels bombers. En acostar-nos-hi vaig quedar aterrit de veure diversos executius penjats de les finestres de les torres i altres que es llançaven, alguns amb foc al cos, i s'estampaven al teulat de vidre de l'hotel Marriott o al paviment dels carrers.

—Què feien els bombers, en aquells primers moments?

—Els bombers s'organitzaven per entrar a les torres per salvar gent i jo vaig pensar que calia trucar als hospitals més propers per avisar del que estava passant i perquè tinguessin preparats tots

els dispositius per rebre els ferits. El meu telèfon mòbil no funcionava i vaig anar al Financial Center, a l'edifici del davant, per poder trobar un telèfon fix. Vaig entrar i vaig trucar al director de l'hospital mes proper. Mentre durava la conversa es va tallar la línia i vaig sentir un soroll fortíssim. L'edifici on em trobava es movia. Hores després vaig saber que aquell soroll havia estat provocat per la caiguda de la torre sud i que el centre d'operacions de bombers provisional havia quedat colgat per les runes. Tots els bombers que hi havia, menys el seu cap, Thomas van Essen, que s'havia allunyat uns metres atenent la trucada de l'alcalde Giuliani, van morir.

—La tragèdia dels bombers va ser una de les causes del gran trauma psicològic que ha patit Nova York, oi?

—Sí, ho és. En el meu cas, però, el trauma va venir al llarg de les setmanes següents. Vaig estar setmanes i setmanes assistint cada dia als hospitals i al centre d'acollida dels familiars que es va muntar al carrer 28 amb Lexington. Cada dia venien centenars de persones buscant els seus familiars i donant mostres d'ADN perquè els trobessin. La desesperació d'aquella gent i la incapacitat per fer res ha estat el meu trauma.

—Vostè, n'era conscient en aquell moment?

—Me'n vaig adonar en el moment en què algú em va preguntar, uns dies després de l'atemptat, com estava. Després

de reflexionar em va caure el món a sobre i vaig quedar-me sense poder parlar. Patia un trauma provocat per la compassió i per l'empatia. Estava totalment saturat d'aquests dos elements. No havia parat de posar-me al lloc de tots aquells familiars i estava totalment destrossat. Un dels primers sentiments que aprenem els éssers humans és el de la compassió, els nens petits de seguida tenen aquest sentiment. I l'empatia, posar-te a la pell de l'altre, també.

—Per tant, els problemes psicològics de molta gent van sorgir setmanes després...

—Tots els éssers humans tenen un límit per suportar personalment el que passa al seu voltant. De fet, el que més va patir molta gent, entre ells jo mateix, va ser l'estrès postraumàtic.

—En què consisteix aquest tipus d'estrès?

—L'estrès postraumàtic és una barreja de sentiment de terror i d'indefensió. Dit d'una altra manera, la persona que el pateix no té control del que fa. S'acumulen imatges sense paraules i també sensacions de terror que apareixen quan menys t'ho esperes. No solament en somnis, sinó en qualsevol moment del dia. Generes ansietat i fòbies i t'aïlles cada cop més.

—Com se supera l'estrès postraumàtic?

—Per superar un trauma com aquest un ha de posar paraules a les imatges sense paraules que té al cap. En el cas dels nens els cal dibuixar-ho. Per tant,

“El factor més important per entendre la superació de l’11-S és que els afectats se senten segurs perquè allò no ha tornat a passar”

un ha d’expressar el trauma. Després, l’altre pas és sentir-se segur. Aquest és el factor més important per entendre la superació de l’11-S. Els afectats s’han sentit segurs perquè allò no ha tornat a passar. L’altra cosa que cal tenir en compte és la capacitat dels humans, que jo la veig com una qualitat, per superar les coses. La història ho ha demostrat, els humans sobrevivim com a espècie perquè superem els traumes.

—**La principal malaltia de l’11 de setembre ha estat l’estrès posttraumàtic o hi ha hagut altres conseqüències psicològiques?**

—No es pot comparar un trauma amb el dolor. Els centenars de persones que han perdut algun familiar o amic no tenen un trauma sinó dolor. El dolor provocat per la mort d’algú se sol superar entre els nou i els dotze mesos i es tracta d’un sentiment de tristesa. Ara bé,

l’especificitat dels atemptats de l’11-S respecte a la pèrdua de persones és que, en aquest cas, del 40% de la gent que va morir a les Torres Bessones no se n’han trobat les restes. Per tant, s’han esfumat i no s’han pogut enterrar. Aquest fet ha dificultat el procés de superar del dolor. El procés d’enterrament, d’enterrar algú, es molt útil per superar el dolor, és un pas essencial. Per això vam decidir donar un pot de cendres recollides de la ferralla i la pols de l’11-S a tots els familiars que no havien pogut recuperar els cossos. Ho vam fer perquè els ajudés a superar el dolor.

—**Cinc anys després, la majoria de les víctimes han superat els traumes i dolors?**

—La meua opinió és que sí. La gran majoria de gent han superat l’11-S. La gent ho recorda, i molt, però no interfeireix en el seu dia a dia.

—**I entre els ferits, encara n’hi ha que pateixen seqüeles?**

—Sí, però no és comparable. Les dues torres van trigar a caure quasi dues hores. Això va permetre que se salvessin milers de persones. Unes persones que després van patir greus problemes psicològics. De la ferralla només se’n van rescatar quatre o cinc, tot i que la pel·lícula de l’Oliver Stone diu que hi va haver vint supervivents. Jo no ho crec. Els hospitals van rebre poquíssims ferits. Recordo que vaig procurar que als hospitals hi hagués molts metges a punt per a l’arribada de ferits. Uns ferits que no van arribar mai. No és comparable a l’11-M de Madrid pel que fa a ferits. És cert que ara a Nova York s’ha vist que hi ha molta gent amb problemes respiratoris i de vista, però comparativament és un percentatge mínim.

—**Aleshores, les conseqüències han estat molt més mentals que físiques?**

—Absolutament. L’11-S ha estat un repte emocional. A banda dels afectats directes, cal multiplicar les ferides psicològiques a tots els familiars de les víctimes. Pensa que, de mitjana, cada persona que va morir tenia tres o quatre persones properes que han patit el dolor. Per tant, això representa un xoc emocional que afecta un mínim de 20.000 persones, mentre que el problema físic ha afectat uns centenars de persones.

*Mireia Garolera
Nova York*